

Міністерство освіти і науки України
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
Факультет соціології і права

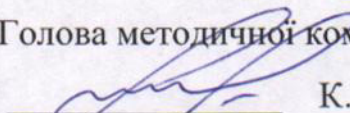
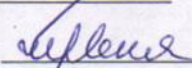
“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету соціології і права
(назва інституту/факультету)

А.А.Мельниченко
(підпис) (ініціали, прізвище)
“ 23 ” 2016 р.

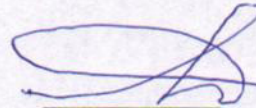

ПСИХОЛОГІЯ
НАУКОВОЇ ТА ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ
ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
підготовки аспірантів за спеціальністю 053 Психологія

Ухвалено методичною комісією
факультету соціології і права
Протокол від «23» червня 2016 р. № 2
Голова методичної комісії

К.Л. Попов
« 23 » 2016 р.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Доцент, к.психол.н. Бреусенко-Кузнєцов
Олександр Анатолійович

(підпис)

Програму затверджено на засіданні кафедри психології та педагогіки
Протокол від «22» червня 2016 року № 14

Завідувач кафедри

(підпис) Волянчук Н.Ю.

«22» червня 2016 р.

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Психологія наукової і технічної творчості» складено відповідно до освітньо-наукової програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія.

«Психологія наукової і технічної творчості» належить до дисциплін загальної підготовки аспірантів.

«Психологія наукової і технічної творчості» – галузь наукової психології, яка вивчає психологічні закономірності творчої діяльності, що виявляються у сферах науки і техніки. Творчою діяльністю вважається така, яка передбачає інновації - створення якісно нових ідей або речей, іще невідомих людству, або вдосконалення тих, що вже існують.

Предметом навчальної дисципліни є складові творчої діяльності, які спонукають, скеровують, регулюють і реалізують у виконавських діях творчу активність суб'єкта, а також креативність як творча властивість особистості.

Навчальну базу дисципліни «Психологія наукової і технічної творчості» становлять знання отримані при вивченні різноманітних курсів, що спрямовані на розкриття загальних закономірностей і механізмів професійної діяльності, а також формування вмінь науково-обґрунтовано пояснювати психологічні факти.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність – здатність застосовувати у професійній діяльності базові знання дисципліни «Психологія наукової і технічної творчості».

1.1. Метою навчальної дисципліни є формування у аспірантів здатності:

- орієнтуватись у філософсько-методологічному рівні проблеми творчості; аналізувати фундаментальні теорії і концепції, відомості про закономірності виникнення та розвитку інновацій у процесі наукової та технічної діяльності;
- виявляти особливості застосування когнітивних процесів у творчій діяльності;
- відстежувати вплив психічних властивостей особистості на процес творчої діяльності та її ефективність; виявляти закономірності творчої самореалізації особистості у науковій та технічній сферах;
- розробляти психологічно обґрунтовану систему впливів на розвиток творчих якостей особистості; виявляти вплив ситуаційних факторів на ефективність творчої діяльності.

1.2. Основні завдання навчальної дисципліни

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- філософсько-методологічного контексту психологічної проблеми творчості;
- творчого характеру само детермінації людини;
- провідних теоретичних моделей творчості, творчого мислення тощо;
- основних етапів перебігу творчого процесу;
- основних рівні творчої діяльності;
- основних типологій творчої обдарованості;

- провідних психологічних технологій розвитку творчої обдарованості у науці та техніці;
- психологічних механізмів основних творчих психічних процесів: уяви, мислення, інтуїції

уміння:

- здійснювати аналіз творчої діяльності як рівневої системи;
- здійснювати аналіз творчої діяльності як процесу;
- застосовувати психодіагностичні методики для дослідження творчої обдарованості особистості.
- аналізувати складні форми творчої діяльності у техніці та науці;
- оцінювати міру оригінальності продуктів творчої діяльності;
- рефлексувати над власними стратегіями творчої діяльності;
- алгоритмізувати творчі завдання у відповідності з системою теорією вирішення винахідницьких завдань.

мати уявлення про:

- концептуальні моделі творчої діяльності;
- психологічні засоби підвищення мотивації творчої діяльності;
- способи оптимізації творчої діяльності в науці та техніці..

2. Структура навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 години / 4 кредити ЄКТС.

Рекомендований розподіл навчального часу

Форма навчання	Всього	Розподіл навчального часу за видами занять				Семестрова атестація
	Кредитів	Годин	Лекції	Семінарські заняття	СРС	
<i>Денна</i>	4	120	18	18	84	Екзамен
<i>Заочна</i>	4	120	4	2	114	

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Психологія творчості як галузь психологічного знання

Визначення поняття «психологія творчості» та її основні категорії. Місце психології творчості у системі психологічних наук. Творчий характер психічної реальності. Особливості рефлексії творчого начала у психічному бутті людини, властиві історичним формам предмету психології – таким як душа, свідомість, несвідоме, поведінка, психічні явища, індивідуальний світ людського «я».

Тема 2. Філософсько-методологічна база психології творчості.

Об'єкт і предмет дослідження з психології творчості. Філософсько-методологічна база психології творчості. Принцип творчості та принцип адаптації у поясненні психічної активності людини. Проблема самодетермінації психічного. Проблема витоків творчого акту. Екзистенціальна теорія творчості.

Тема 3. Класичні концепції в психології творчості

Харківська школа психології творчості: провідні ідеї. Принцип економії як центральний пояснювальний принцип творчої дії. Вивчення творчості у класичному психоаналізі З.Фрейда. Творчість як сублимація.

Тема 4. Провідні концепції в сучасній психології творчості

Вивчення творчості у аналітичній психології К.Г.Юнга. Симптоматична і символічна творчість. Вивчення творчості у психодрамі Я.Л.Морено. Ідея спонтанності як джерельної людської здатності. Театр спонтанності Морено. Гештальтпсихологічний, гуманістичний, когнітивний підходи до творчості.

Тема 5. Психологічна характеристика творчого процесу

Етапи творчого процесу. Інсайт як центральна ланка творчого процесу. Перешкоди творчому процесу. Роль несвідомого у творчому процесі. Мотивація творчої діяльності. Репродуктивні і продуктивні психічні процеси. Роль інтуїції у творчому процесі. Інтуїція та інсайт. Уява та бісоціація. Мислення та опосередкування. Творчість та емоції. Дослідження внутрішнього плану дій.

Тема 6. Творчий потенціал особистості

Генетична психологія творчості. Елементи творчої діяльності в антропоїдів. Предметна гра і малюнок як прояви творчості в дитинстві. Вчинок і творчість підлітка. Уява і творчість в юнацькому віці. Моральна творчість. Героїчний вчинок. Творчість як механізм розвитку особистості. Індивідуальний потенціал людського буття. Іntenції та потенції. Обдарованість, талант, геніальність. Методи дослідження обдарованості. Інвестиційна теорія креативності.

Тема 7. Психологія наукової творчості

Наука як особлива сфера людської діяльності. Структура наукового знання. Особливості наукових відкриттів. Парадигма та дослідницька програма. Науковий пошук та розгадування пазлів. Наукова революція. Мультипарадигмальність науки. Явище методологічної кризи. Засоби методологічної кризи. Методологічний плюралізм. Інсайт у науці. Евристичне значення наукової теорії. Дивергентне та конвергентне мислення вченого.

Тема 8. Психологія технічної творчості

Психологія винаходу і винахідництва. Особливості завдання у технічній творчості. Триахт за П.Енгельмейером: бажання, знання, вміння. Геніальність, талант і старанність як найважливіші якості технічного винахідництва. Роль інсайту в технічному винаході. Раціональна сторона технічної творчості. Стратегіальний підхід до технічної творчості.

Тема 9. Теорія вирішення винахідницьких завдань

Історія започаткування теорії вирішення винахідницьких завдань (ТРІЗ). Логіка розвитку технічних систем як визначальна у даному підході. Винахід як вирішення винахідницького завдання та розвиток технічної системи. Програма алгоритму вирішення винахідницьких завдань (АРІЗ). Покроковий аналіз завдання з метою пошуку головного протиріччя. Інформаційне забезпечення АРІЗ: показники фізичних ефектів. Закон розвитку технічних систем через включення у інші в якості підсистем.

Визначення ідеального кінцевого результату (ІКР). Визначення фізичних протиріч (ФП). Ідеї парних прийомів, веполів (комплексів прийомів), стандартів – поєднань прийомів та фізоефектів, що обумовлюють сильні вирішення. Евристичні прийоми подолання технічних протиріч (ТП).

4. Рекомендована тематика практичних занять

Основні завдання циклу практичних занять: здійснювати аналіз творчої діяльності як системи; отримати досвід рефлексії над власними особливостями перебігу творчого процесу; опанувати методами діагностики креативності та обдарованості особистості, а також технологіями наукової і технічної творчості.

Практичне заняття 1.

Тема 1. Класичні методи вивчення творчості. Тести на візуальне творче мислення.

Практичне заняття 2.

Тема 2. Класичні методи вивчення творчості. Тести на уявне перетворення ситуації.

Практичне заняття 3.

Тема 3. Моделювання спільної творчої діяльності засобами казкотерапії

Практичне заняття 4.

Тема 4. Моделювання процесу творчого розуміння іншокультурного пам'ятника.

Практичне заняття 5.

Тема 5. Моделювання внутрішніх перешкод у творчому вирішенні практичних проблем.

Практичне заняття 6.

Тема 6. Моделювання творчого вирішення внутрішньоособистісних проблем шляхом активної уяви.

Практичне заняття 7.

Тема 7. Психологічні особливості наукової творчості.

Практичне заняття 8.

Тема 8. Психологічні особливості технічної творчості. Робота із алгоритмами вирішення винахідницьких завдань.

Практичне заняття 9. Залік.

5. Рекомендована література

1. Кун Т. Структура научных революций: Пер с англ. / Т.Кун; Сост. В.Ю.Кузнецов. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 605 с.
2. Ложкин Г. В. Практическая психология в системах «человек-техника» : учеб. пособие / Г. В. Ложкин, Н. И. Повякель. – К. : МАУП, 2003. – 296 с.
3. Овсяннико-Куликовский Д.Н. Вопросы психологии творчества: Пушкин. Гейне. Гёте. Чехов. К психологии мысли и творчества. – М.: Изд. ЛКИ, 2008. – 304 с.

4. Пономарев Я.А. Психология творчества. – М.: Наука, 1976. – 304 с.
5. Пухно С.В. Проблематика питань механізмів творчості особистості в працях представників університетської вітчизняної психологічної думки I пол. XIX ст. // Творчий потенціал особистості: проблеми розвитку та реалізації: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К.: Екмо, 2005. – С. 204–206.
6. Роменець В.А. Психологія творчості. – К.: Либідь, 2001. – 288 с..
7. Фейерабанд П. Избранные труды по методологии науки: Переводы с англ. и нем. / Общ. ред. и авт. вступ. ст. И.С.Нарский. – М.: Прогресс, 1986. – 542 с.

6. Засоби діагностики успішності

Практично-орієнтовані завдання; ситуаційні завдання; екзаменаційні білети.

7. Методичні рекомендації

Робочу програму доцільно скласти відповідно до навчальної програми дисципліни «Психологія наукової та технічної творчості».